גמרא

תורה אור

ויקרא יד נו

האי מאי, בשלמא בלא 'סיד היכל', קרום ביצה לא קשיא דאע"ג דקרום ביצה מתתאי דשאת, רחמנא אמר °ולשאת ולספחת' ספחת טפילה לשאת - אע"ג דמנחתא מיניה טובא, אלא 'סיד היכל' קשיא, אלא מחוורתא מתניתין דלא כרבי עקיבא. והיכא "שמעינן לרבי עקיבא "זו למעלה מזו" אילימא מהא דתניא *אמר רבי יוסי: שאל יהושע בנו של רבי עקיבא מרבי עקיבא מפני מה אמרו "מראות נגעים שנים שהן ארבעה" אמר לו ואם לאו מה יאמרו? יאמרו 'מקרום ביצה ולמעלה טמא'? אמר לו אלומר שמצטרפים זה עם זה אמר לו ויאמרו 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה' אמר לו בלומר לך *כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן אינו רואה את הנגעים ואילו 'מסיד היכל ולמעלה' לא קאמר, מדלא אמר ליה, ש"מ דשמיע ליה לר' עקיבא, דאמר כולהו לבהדי *שאת מצטרפין דלמא 'שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה' אלא מדרבי חנינא: דאמר ר' חנינא משל דרבי עקיבא למה הדבר דומה גלארבעה כוסות של חלב אחד נפלו לתוכו שתי טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם ואחד נפלו לתוכו שמונה ואחד נפלו לתוכו שתים עשרה טיפין ואמרי לה דשש עשרה טיפין שכולן מראות לובן הן אלא שזה למעלה מזה וזה למעלה מזה אימור דשמעת ליה לרבי עקיבא בפתוך, בחלוק מי שמעת ליה, וכי תימא כי היכי דשמעת ליה בפתוך הכי שמעת ליה בחלוק, ובפתוך גופיה מי שמעת ליה (א) והתניא רבי עקיבא אומר אדמדם שבזה ושבזה כיין המזוג במים אלא של בהרת עזה כשלג ושל סיד דיהה הימנה

ואם

רש"י

האי מאי בשלמא בלא סיד, קרום ביצה לא קשה. "ולשאת ולספחת" כתיב משמע לשאת ולספחת ולנטפל עמה ש"מ דרבי לה רחמנא טפילה וטפילה כל שהוא כמשמעו ובלבד שיהא ממראות נגעים: ואף ע"ג דמנחתא מינה טובא. וס"ל לר"ע דלשאת רבי, לבהרת לא רבי דהא "ספחת" בשאת הוא דכתיב הלכך שאת הוא דמצטרפא לבהרת דסמוכה לה "וכתיב "והיה" מלמד שמצטרפין, וסיד לשאת ממילא דהא דמיא לה וכן קרום לשאת "דספחת" בשאת כתיבא ורבי לה תולדה 'זו למעלה מזו' דר' עקיבא "בסיד ושאת ובהרת מיתוקם: אלא סיד היכל. כי מפלגת להו בתרתי מיני זו תולדה לזו וזו תולדה לזו: קשיא. היאך יצטרף בהרת לסיד ותולדתו לרבי עקיבא דאית ליה "זו למעלה מזו" דהא ליכא למימר לרבי עקיבא דכי היכי דאיתרבאי טפילה לשאת ממשמעות איתרבאי טפילה נמי לבהרת מדרשא כדאמר לקמן *לרבנן דא"כ "זו למעלה מזו" דרבי עקיבא היכא איתיה, אבות ותולדות הוא דאיכא ואין בהם צירוף אלא לגבוה ממנו שתי מעלות: והיכא שמעינן ליה לר' עקיבא. דקפיד אסדר מעלות לצירוף: יהושע בנו של ר' עקיבא. הוא יהושע בן קרחה שר' עקיבא קרח היה כדאמרי' בבכורות (דף נח.) "חוץ מן הקרח הזה": מפני מה כו'. כדמפרש בעי ואזיל יאמרו מקרום כו': ואם לאו מה יאמרו. מחזר היה (ב) (שמפרש) מה הוא שואל: יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא. אחר שאין לנו חלוק במראות לובן למעלה מקרום ביצה אלא ד' מראות הללו יאמרו 'כל מראה לובן שהוא מקרום ולמעלה טמא' דקיימא לן (פסחים דף ג:) לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה ולמה הזכירו שמותן: אמר לו לומר לך שמצטרפין זה עם זה. לכך שנאום וסידרום לומר לך שכסדר הזה משנתן וכך דרך צירופם ועדיין אין אנו יודעין באיזה סדר הוא שונה אותן ומתשובות בנו אנו באין ללמוד: אמר לו ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה. ומתשובתו אנו למידין סדר משנת אביו: ואילו מסיד ולמעלה לא קאמר ליה. 'יאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף ומסיד ולמעלה טמא ומצטרף' שמע מינה שמיע ליה מיניה כולהו בהדי שאת מצטרפין עליון אחד לשתי תולדות דאי סלקא דעתך משנת אביו כסדר משנתנו 'תולדה לבהרת סיד, ותולדה לשאת קרום ביצה' הכי הוה ליה למימר יאמרו 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרף, מסיד ולמעלה טמא ומצטרף' ומדיהבינן עליון לסיד בפני עצמו ועליון לקרום בפני עצמו ממילא שמעינן "דמצטרפין" דקאמרי רבנן כל חד לעליון שלו אמרי והא מסברא ידעינן דעליונו של סיד=שלג של קרום=צמר דכיון דאין חלוק מראות בלובן מקרום ולמעלה אלא ד' אלו ובקרא תרי כתיבי "והכתוב מעיד שבהרת לבנה כדלקמן והשאת קרובה לה כמשמעה" גבוהה ממילא כי יהבת תולדה לזה ותולדה לזה מראה הסיד תתן לבהרת ומראה הקרום תתן לשאת שאם באתה ליתן מראה סיד לצמר מפני שהוא קרוב לה למי תתן מראה הקרום, הכי הוה ליה למימר, ולא הוה ליה למימר יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין' דאי הוה תני הכי לא הוה סלקא דעתך לחלק תולדה לזה ותולדה לזה ומדאותביה הכי ש"מ שמיע ליה שאין תולדה לבהרת אלא עליון אחד לשתי תולדות והלכך על כרחך הוא "שאת" דרבי ליה רחמנא טפילה וסדר משנתן דקא"ל שנשנית כסדר צירופן הכי קא"ל זו למעלה מזו נשנו שלג והצמר והסיד וקרום ומצטרפין שלג עם הצמר והצמר עם הסיד והקרום דהא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שתיהן תולדה לשתיהן דהא מהיכא תיתי שיהא הקרום מצטרף לשלג לא כסדר מעלות ולא מן המקרא אלא ודאי בהדי שאת הוא דשמיע ליה מיניה דמצטרפין דרחמנא יהבינהו ליה טפילה לשאת ולא לבהרת ולכך השיבו "יאמרו מקרום ולמעלה טמא ומצטרפין" והכל יודעין דצירוף מראה דאמרי' לדומה "(הוא) לו, דקאמרינן וכל מה שאדם יכול להבין מסדר משנתן בהזכרת שמותן היה מבין מאליו שאין לך אדם מסדרן אלא כסדר שהן שווים עכשיו: ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה. שמיע ליה והכי נמי קא"ל יאמרו מקרום ולמעלה, מסיד ולמעלה' ותנא הוא דלא קפיד למיחשב ולמיזל כי רוכלא: משל דרבי עקיבא. סדר צירופן: פתוך. מעורב (ג) והוא נגע לבן אדמדם הכתוב בתורה דמדקאמר שנפלו לתוכו טיפי דם מכלל דבפתוך קאמר: שבזה ושבזה. על כרחך על ראשון ושני קאמר שכן לשון משנה והכי קאמר אדמדם שבראשון ושני סימן פתיכת אודם שבהם נכרת במקום אחר כגון טיפת דם בחלב ומראיהן לא אדום ולא לבן אלא כיין המזוג וסביבותיו לבן: אלא שאדמומיתו של שלג עזה. כלומר לבנה משל סיד ושל סיד דיהה הימנה ומדקתני הכי בסיפא שמעינן לרישא דשבזה ושבזה דקאמר בשלג וסיד קאמר אלמא סדר משנתו של רבי עקיבא סיד אחר שלג:

ואם

תוספות

אף על גב דמנחתא מינה טובא. פירש בקונטרס דלר' עקיבא סיד וקרום הוו תרוייהו תולדה דשאת וספחת אשאת קאי ולא אבהרת והא דקבעי בסמוך טפילה לבהרת מנא ליה לרבנן קבעי דלרבי עקיבא אין לבהרת שום טפילה וכן פירש לקמן וקשיא דהא בקונטרס פירש בעצמו דאית ליה לר' עקיבא ב' שהן ארבע וכן נמי מוכח בסמוך דקאמר מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה כו' ושנים שהן ארבעה משמע שמכל אב יוצאה תולדה אחת כמו שתים שהן ארבע דשבת וידיעות ושבועות ועוד כיון דלספחת לא קאי אלא אשאת מנ"ל לרבות שתי תולדות לא נרבה לה כ"א סיד אבל קרום נימא דטהור ועוד דאמר לקמן משל דרבנן למה הדבר דומה לתרי מלכי ותרי איפרכי מלכו של זה למעלה ממלכו של זה ופריך האי זו למעלה מזו וזו למעלה מזו כו' והיינו כרבי עקיבא משמע דלרבי עקיבא נמי יש לכל אב תולדה לכך נראה לפרש דלר' עקיבא נמי סיד תולדה דבהרת ואפ"ה אין מצטרפת עמה הואיל שגבוהה ממנה שתי מעלות אבל עם השאת מצטרפת שאין גבוהה הימנה אלא מעלה אחת והא דקאמר האי לאו בת מינה הוא היינו אם מתניתין כר' עקיבא אתיא וקרום שהיא תולדה דשאת מצטרפת עמה ואע"ג דמרחקא טובא מדכתיב טפי ספחת אשאת מבהרת מדלא כתיב ולשאת ולבהרת ולספחותיהם והשתא הא דקבעי לקמן טפילה לבהרת מנא ליה בעי נמי לר"ע: מפני מה אמרו. פירוש למה הזכירו כלל שמותיהן: ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין. פירוש ויפרשו דמצטרפין זה לזה הסמוכים במעלה אחת דאם לא יפרשו הוה אמינא דכולהו מצטרפי בהדי הדדי ואע"פ שלא הייתי יודע כל דין צירופן כגון קרום בהדי צמר בזה לא היה חושש דהשתא נמי דתני ב' שהן ד' לא שמעינן כל סדר צירופן: כל כהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן כו'. כשאין ישראל (ד) חכם עמו דאם ישראל בקי עמו אפי' כהן שוטה אומר לו ישראל אמור טמא והוא אומר וישראל בקי היינו דמסברו ליה וסביר כדאמר בריש ערכין (דף ג. ושם) ואם תאמר ומה לנו לזה הישראל הואיל ויש שם ישראל אחר המסבירו ויש לומר כגון שהמסביר עיניו כהות ואינו יכול לראות*: ואחד נפל לתוכו י"ב. כאן לא נפל טיפות משום דכבר נפלו הרבה ובדבר מועט שמוסיפין עליו ניכר:

ואם

עין משפט נר מצוה

כג א ב מיי' פ"א מהל' טומאת צרעת הלכה ג סמג עשין רלד ועיין בכ"מ ובהשגות:

כד ג ד מיי' שם הל' ד:

◆

רבינו חננאל

ודחינן הא לא קשיא דאע"ג דקרום ביצה מתחתיו דסיד כלומר מכהייה מסיד ההיכל. רחמנא אמר ולשאת ולספחת ספחת טפילה לשאת. אלא סיד ההיכל קשיא. אלא מחוורתא מתני' דלא כר' עקיבא. והיכא שמעינן לר' עקיבא דאמר זו למעלה מזו. אילימא כדשאיל ליה בריה מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ד' ולא אמרו מקרום ביצה ולמעלה בלבנות טמא והשיבו אביו לומר שמצטרפין זו עם זו. ואמר לו ויאמרו מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זו עם זו וכו'. ודייקת מדלא אמר ליה מסיד ההיכל ומקרום ביצה ולמעלה ש"מ דשמיע ליה מאבות דבהדי שאת מצטרפי דבעינן זו למעלה מזו. דלמא לא אמר הכי. אלא שאת ותולדתה דהוא קרום ביצה והוא הדין לבהרת ותולדתה דהוא סיד ההיכל אלא (מדתניא המזוג שבזה ושבזה כיין המזוג במים. אלא של שלג עזה ושל סיד דיהה הימנה ואמר) [מדר"ח דאמר] ר' חנינא משל דר' עקיבא למה הדבר דומה לד' כוסות של חלב אחד נפל לתוכו שתי טיפות דם ואחד נפל לתוכו ד' טיפות דם כו' עד שכולן מראה לבן הן אלא שזו למעלה מזו. ודחינן אימור דשמעת ליה לר' עקיבא זו למעלה מזו בפתוך. פי' במעורב. בחלוק. כלומר בשאינו מעורב מי שמעת ליה הכי. ואפי' בפתוך גופיה מי אית ליה האי סברא. והא תנן בתחלת מסכת נגעים ר' עקיבא אומר אדמדם שבזה ושבזה כיין המזוג במים אלא של שלג עזה ושל סיד דיהה הימנה.

[וע"ע תוס' ערכין ד"ה דמסברי]

מסורת הש"ס

[תוס' דנגעים פ"א]

[ערכין ג.]

ויקרא יג:ב אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים

*דוק שאת נחיב אב לענין צירוף תולדות ויוצא: (בהרת שאת סיד קרום)

לדומה לו הוא דקאמרינן. יעב"ץ

הגהות הב"ח

(א) גמרא ליה והתנן ר' עקיבא:

(ב) רש"י ד"ה ואם לאו וכו' היה שיפרש מה הוא שואל:

(ג) ד"ה פתוך מעורב והוא:

(ד) תוספות ד"ה כל וכו' כשאין ישראל בקי עמו דאם: